

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 11

15 Martie, 1898.

CINCI-ZECI DE ANI

Românii de pretutindeni serbează în fie-care an ziua aniversară de $\frac{3}{15}$ Mai, dată istorică, când se întruni marea adunare națională a Românilor din Austria de odinioară pe Cimpul Libertății de lângă Blaj.

Anul acesta se împlinește o jumătate de veac dela acea adunare și Românii de peste Carpați se prepară, ca să serbeze cu deosebită solemnitate împlinirea acestui semi-centenar.

E cu atât mai firesc, ca ei să dea acestei serbări proporțiuni mari, cu cât Maghiarii făcură zilele acestea mare sfară în țară cu aniversarea rebeliunii lor dela 1848 și făcură o nouă *paradă* cu preținsele sentimente de libertate ce i-ar fi animînd. E bine deci, ca Românii să răspundă la aceste sforăitoare preamăriri a despotismului travestit în haina vestală a ideilor generoase dela mijlocul secolului nostru.

Dar e atât de adevărat, că libertatea nu există în Ungaria, de cât în formă de frază pompoasă, în cât putem fi siguri, că aceiași Maghiari, cari zilele acestea țineau discursuri și declamau poesii întru slăvirea *libertății*, — au să facă tot posibilul spre a împiedica ori-ce manifestare românească cu ocazia de care vorbim.

Românii n'au să poată resufla nici mă-

car în ziua de serbătoare, când se vor împlini cinci-zeci de ani dela memorabila proclamare a drepturilor lor.

Iar dacă violența și brutalitatea dușmanilor lor vor strînge mai tare lanțurile robiei tocmai în acea zi spre a-le opri resuflarea, noi să stăm pe loc, impasibili privitori? E cu neputință.

Grație înțelepciunii și energiei noastre, România este un Stat independent, care trebuie să constituie un tărîm de adăpost pentru Românii năpăstuiți de cîrmuiri străine și vrăjmașe. Li se refuză fraților noștri pînă și dreptul de a serba un parastas pentru sufletele părinților lor căzuți pe cîmpiile de luptă, *nouă* nimeni nu ne poate tăgădui acest drept, căci țara noastră este și de fapt liberă, și legile blinde și înțelepte ale țării noastre ne dau voie să serbăm ori-ce amintire ne pare vrednică de o serbare.

De aceea: să serbăm noi, în România liberă, măreața zi istorică; să o serbăm în capitală și în toate orașele unde există Secțiuni de-ale Ligii; să o serbăm cu demnitatea și cu evlavia ce o compoartă împlinirea unui semi-centenar dela epocala luptă a Românismului de peste Carpați pentru drepturile sale.

Dela un capăt al țării la celalalt, să deschidem în acea zi locașurile sfinte, să ne

apropiem de altare, să ardem luminări pentru odihna de veci a acelor mii de frați ce s'au jertfit pentru cauza mare a neamului românesc. Să ridicăm gândurile și inimile noastre în înălțimele senine ale recunoștinței cucernice, ale patriotismului luminat și sincer și la amintirea trecutului să întărim virtuțile noastre.

Dela un capăt al țării la celalalt, să ne întrunim apoi în mari și înălțătoare adunări publice, să ne rostim gândul și simțirea și să aducem omagiile fraților noștri încătușați, și ale noastre memoriei celor cei pentru libertatea și neatinerea familiei române au murit moarte de eroi.

Și să ieșim apoi mii și zeci de mii de cetățeni liberi pe piețele publice ale orașelor noastre, și în impunătoare manifestațiuni să arătăm: că în anul 1848 Români au luptat pentru cauza libertății scumpă întregii Europe civilizate, și că Maghiarii n'au luptat de cît pentru aservirea din nou a Românilor de peste hotare.

Să arătăm astfel, că astăzi, după cincizeci de ani dela luptele sîngeroase dintre Români și Maghiari, raportul între aceste două națiuni e mai înăsprit ca în zilele de Maiu 1848, pentru că atunci, Români aveau cel puțin puțința de a se întruni, iar azi pînă și acest drept le este contestat.

Dacă este înăbușită vocea fraților noștri, a noastră este liberă: să vorbim *deci noi* pentru ei.

Un Ligist

CHESTIA DUALISMULUI

Și rește că ne gîndim la reînnoirea compromisului *economic* dintre *Austria* și *Ungaria*, căci chestiunile ce privesc comunitatea Dinastiei; a armatei și a politicii externe nu sunt supuse la noi desbateri și hărăiri din zece în

zece ani. Dar nu e mai puțin adevărat, că actuala criză prin care trec cele două State ce alcătuiesc monarchia habsburgică ar putea să ia foarte ușor niște proporțiuni ce ar întrece departe partea economică a pactului dualist. Dar deocamdată numai despre el pare a fi vorba.

Ungurii votară în Ianuarie o lege ce regula în mod provizor relațiile comerciale între *Austria* și *Ungaria*, și stabiliră în aceea lege, că ziua de prima Mai va fi ultimul termen pînă la care aceste relații vor trebui să fie regulate în mod definitiv.

Dificultățile aparente erau în *Austria*. Acolo nu funcționa mașina parlamentară și astfel reînnoirea pactului nu se putea face pe cale parlamentară, după cum se prevede în constituție. *Austria* posedă acum un nou guvern care ar fi luat, precum se spune, angajamentul față de *Impăratul Austriei* de a duce la bun sfîrșit reînnoirea pactului economic. Izbuti-va el? Iată o chestiune de o fundamentală importanță pentru raporturile dintre *Austria* și *Ungaria*, dar și pentru chestiunea naționalităților și deci a *Românilor din Ungaria și Transilvania*.

Dar dificultăți mari mai sunt și în chestia *cotei-părți*, adică a sumei cu care *Ungaria* va avea de aci încolo să contribuie la cheltuielile pe cari le necesitează atacurile ce sunt comune ambelor State.

Pînă aci, *Ungaria* se bucura de toate atribuțiunile unui Stat absolut suveran și independent. Mai mult: ea se bucura de o situație de «mare putere», grație alianței sale de Stat cu *Austria*. Mai ales în chestiunile orientale, *Ungaria* își cîștigase o mare influență asupra politicii întregii împărății. Ba, pe vremea cînd ministrul de externe al monarchiei vecine era contele *Andrássy*, influența *Ungariei* era determinantă și pentru *Austria*. Incontestabil că o asemenea situațiune, chiar dacă nu ar mai fi precumpănitoare influența *Ungariei*,

le convenea și le convine Maghiarilor. De aceea se și explică cum se face că în timpul din urmă ideile Kossuthiste, adică separațiunea de către Austria, nu mai aveau acea putere de fascinare pe care o aveau mai înainte asupra claselor dirigente ale Maghiarilor. Aceștia știu astăzi, că toată puterea lor derivă din aceasta alianță a Ungariei cu Austria și că în momentul cînd aceste State s'ar separa, Ungaria ar cădea dintr'odată la rangul unui Stat de mîna a treia. Maghiarii erau deci și sunt, în covîrșitoarea lor majoritate, mulțumiți cu situația actuală. Tot ce cereau ei; era să li se acorde oare cari concesii în ce privește dezvoltarea «parității» între Ungaria și Austria. Mai ales tare le-ar plăcea să introducă limba maghiară în armata comună ce se recrutează în Ungaria, etc.

Vorba e însă că această situație nu-i mulțumește de loc *pe Austriaci*. De ani de zile se desvoaltă în Austria un curent anti-maghiar, și azi sunt numeroși oameni politici în Austria cari cer, ca să se rupă relațiunile dintre aceste două State, ca Austria să se desfacă de Ungaria.

Sunt numeroase motivele cari fac pe acești oameni a cere acest divorț politic.

Motivele azi la ordinea zilei, e *cota-parte*. Ungurii plăteau pînă acum numai 30% din cheltuelile comune (pentru armată, politica externă, etc.); restul de 70% îl suporta Austria. Și aceasta dela 1867 pînă astăzi!

Austriacii s'au săturat, în fine, să contribuie cu 70% pentruca Maghiarii să se rățoească și să facă pe grozavii. Ei le cer să contribuie de aci înainte cu 50% la cheltuelile comune, mai ales că Ungaria a făcut în ultimii 30 de ani progrese economice cari îi permit a plăti o asemenea cotă. Dacă Maghiarii pretind mereu absoluta paritate și egalitate a Ungariei cu Austria, atunci să poștească a primi paritatea și la cheltueli, nu numai la beneficii.

Aceasta e teoria Austriacilor. Maghiarii însă nu vor să plătească mai mult de 30%. Cel mult dacă guvernul lor s'ar învoi cu 35—36%. Dar Austriacii nu cedează.

Lupta aceasta dăinuește de vr'o trei ani. Se naște întrebarea, reuși-va contele *Thun* să-i facă pe Maghiari a plăti o cotă-parte mai mare ca aceasta? Căci lupta formală între Austria și Ungaria aci se reduce. În adîncimi însă mai sunt alte socoteli de răfuit.

Se zice, că contele *Thun* ar fi hotărît a nu ceda cu nici un preț, din punctul de vedere al Austriei. Atunci probabil că o să asistăm în curînd la prăbușirea cabinetului Bánffy și, probabil, a partidului liberal din Ungaria.

Cu cît mai repede, cu atît mai bine, căci numai așa se va accelera și căderea Dualismului.

Junius.

DESNATÎONALIZAREA

După I. NOOVCOV

Sîna acum, luptele politice și luptele intelectuale nu au urmat drumuri paralele în societățile omenesti.

Șefii Statelor întreprindeau cuceriri violente sau făceau anexiuni prin căsătorii, prin cumpărări, sau prin schimburi, fără a avea în vedere de cît avantajii economice sau politice. Considerațiunile de ordin intelectual fiind cu desăvîrșire excluse din preocupările lor, un mare număr de State cuprindeau populațiuni ce vorbeau limbi deosebite și profesau deosebite credințe.

În aceste State eterogene, guvernantii și guvernații trebuiau să se înțeleagă într'un fel oare care, căci altfel administrațiunea (și prin urmare profiturile pe cari ea le procură) ar fi devenit imposibile. A-

tunci sau învingătorul trebuie să învețe limba celui învins, sau învinsul limba învingătorului, sau amândoi trebuiau să învețe o limbă intermediară. Cele trei cazuri s'au repetat pe rînd. Romanii vorbeau grecește în jumătatea orientală a împărăției lor, Arabii vorbeau limba persană în Statele regilor sasanizi, Bulgarii au învățat limba slavă după ce au pus stăpînire asupra Moesiei, cuceritorii svedezi ai Rusiei vorbeau rusește, Normanzii franțuzește. Din contră, Romanii au impus limba lor Galilor și Spaniolilor; Arabii, Sirienilor și Egiptenilor; Germanii Slavilor dela Baltica; Spaniolii Mexicanilor și Peruvianilor, etc.

Cite odată se face alegerea unei limbe neutre. Astfel în Ungaria cuceritorii vorbeau o limbă finică, învinșii (?) idiomuri slave și românești. Limba administrației în Ungaria, pînă într'o epocă recentă, era cealaltină.

Aceste diferențe de limbă între învingători și învinși cauzau dificultăți considerabile. Se căuta a le evita cu ajutorul interpretilor. Firește, cît timp guvernele erau mai mult sau mai puțin primitive, cît timp ele executau funcțiuni puțin numeroase, cît timp mecanismul administrației era simplu, aceste dificultăți se simțeau puțin. Învingătorul cerea numai prestațiuni în natură sau în bani, și dacă ele se plăteau regulat, modul de trai al celor învinși îl interesa puțin. Dar îndată ce guvernele se complicară și se ameliorară, lucrurile se schimbară, căci guvernele se crezură ținute a lucra pentru bună starea populației lor.

Atunci se simți valoarea omogenității naționale.

În afară de trebuințele economice și politice, o societate mai are trebuințe intelectuale cu atît mai intense cu cît bună starea sa materială este mai considerabilă și civilizațiunea sa mai înaintată. Cît timp poporul, la început în stare de vite exploatare de către stăpînii săi, rămînea în sigu-

ranță, preocupățiunile sale mentale erau aproape nule. Dar cînd el începu să iasă din mizerie, cînd el începu să se instruiască, chestiunile ce priviau limba bisericii și a Statului îl atinseră din ce în ce mai de aproape. Atunci oamenii ce vorbeau acelaș idiom, se simțiră mai solidari unii față cu cei l'alți și mai antagoniști față de oameni ce vorbeau idiomuri deosebite. Cu cît se răspîndea mai mult instrucțiunea, cu atît mai mare devenea importanța limbei în care se făcea această instrucțiune. O populațiune obligată a se instrui într'o limbă străină, era în mare desavantaj față de o populațiune ce se instruia în propria sa limbă maternă, căci cea d'întîiu trebuia să săvîrșească un plus de muncă, ce nu i se cerea acelei din urmă. Ea trebuia să învețe mai întîiu o limbă străină, apoi putea să înceapă studiile sale științifice. Acest desavantaj trebuia, în chip firesc, să provoace ostilități și uri ce slăbeau Statul. Guvernele înțeleseră, că nu numai numărul supușilor face forța grupărilor politice, ci și omogenitatea lor.

Dacă de exemplu Englitera merge astăzi în fruntea națiunilor, ea datorește acest avantaj, în parte omogenității sale naționale. «În Englitera nu mai există provincialism dela 1100 încoace» zice *Boulmy*, și el adaugă: «unificațiunea teritorului și a spiritului național, pe care noi (Francezii) a trebuit să-o așteptăm încă șapte secole și pe care nu o putem îndeplini de cît prin o revoluțiune atît de violentă în cît ea a adus cu sine în acelaș timp tot ce ne rămăsese din libertățile noastre locale, această unificațiune era în Englitera un fapt săvîrșit deja sub dinastia Plantagenet... E probabil că condițiunea Engliterii în această privință ar fi fost aproape ca a Franței, dacă ea s'ar fi grăbit să cucerească Valisul, Scoția și Irlanda și dacă ea ar fi trebuit de timpuriu, să țină seamă în adunările sale politice, de reprezentanții

acestor provincii anexate atît de deosebite de ea.»

Indată ce guvernele observară avanta-gele omogenităţii, ele încearcă să o pro-ducă prin toate mijloacele posibile.

Dar omogenitatea populaţiunilor nu pro-vine unicamente din unitatea limbei, ci şi din unitatea celor l'alte manifestaţiuni psi-hice, în locul prim din unitatea religiei, apoi a ideilor filosofice, ştiinţifice, a arte-lor, a literaturii, a instituţiunilor, a mora-vurilor, a obiceiurilor, într'un cuvînt din *unitatea culturii*.

Cînd Statele cuprindeau populaţiuni în grade foarte diferite de civilisaţiune, difi-cultăţile de administraţiune deveniră foarte considerabile. Aceleaşi legi nu erau apli-cabile la nomazi şi la sedentari, la fa-milii monogame şi poligame, la fiinţe ci-vilisate şi la barbari. A aduce pe toţi ce-tăţenii unui Stat la acelaş nivel de civili-saţiune fu o necesitate foarte viu simţită de guverne, pentru că această unitate a-vea că faciliteze în mod considerabil sco-purile lor administrative.

Deci spre unitate tindeau guvernele.

«*O religie, o lege, un rege!*» Aceasta era dorinţa vechiului regim şi aceasta este încă în zilele noastre, aproape pretutîndeni obiectivul tuturor guvernelor monarhice şi chiar republicane, dacă înlocuim cuvîntul *rege* prin *parlament*.

Totalitatea măsurilor pe cari le ia un guvern spre a face, ca o populaţiune să părăsească un tip de cultură şi ca ea să adopte altul, se numeşte *desnaţionalizare*.

Acest cuvînt nu se găseşte încă în nici un dicţionar, dar fără îndoială, în viitor, tratatele de desnaţionalizare au să formeze vaste biblioteci, cum formează astăzi tra-tatele de strategie, de tactică sau tratate-le de drept.

Ori ce măsură, prescrisă de un guvern, e obligatorie pentru cetăţeni şi contravenţia ei se pedepseşte cu pedepse ce oscilează

între amendă şi moarte. Desnaţionalizarea cu ajutorul autorităţii Statului compoartă totdeauna o anumită doză de şiluire, ea e totdeauna întovărăşită de un grad oare-care de violenţă. Cu toate acestea, nimic nu împedecă de a folosi acest cuvînt şi pentru procedurile ne-coercitive, prin cari o naţionalitate asimilează pe alta. Nu se poate zice care accepţiune exactă se va da pe viitor acestui cuvînt.

Individualitatea psihică a unei societăţi este dată prin limba, religia, filosofia, şti-inţele, literatura, artele, dreptul, obiceiurile şi moravurile respective. Desnaţionalizarea are de scop a impune toate manifestaţiunile psihice elaborate de o societate unei alte societăţi. Spre a atinge acest scop, stăpî-nitorii folosesc următoarele procedimente faţă cu cei învinşi:

Luarea vieţii, ameninţarea cu moartea, lipsirea de libertate civilă şi economică ; tăgăduirea drepturilor politice, a onoruri-lor şi a beneficiilor guvernării.

Faţă de învingători :

Socialismul de Stat, privilegiile, mono-polurile, favorurile.

Toate aceste procedări sunt folosite fie în totalitate, fie separat, deodată sau suc-cesiv spre a impune unor grupări de oa-meni, limba, ideile şi sentimentele altor grupări.

(Va urma)

ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ

DE

PESTE MUNȚI

Dela ultima adunare generală, din vara trecută, a «*Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*», s'a început o puternică mișcare în părțile bănățene, crișene și maramureșene

în scopul de a întemeia și acolo Secțiuni de ale acestei Asociațiuni.

«Familia» din Oradea-Mare publică un lung articol despre Asociațiune și despre planul Bihorenilor de a întemeia și ei o Secțiune. Articolul acesta prezentînd interes și pentru cetitorii noștri, reproducem din el următoarele părți:

În 10 Maiu 1860, cam 170—180 de Români în frunte cu mitropolitul *Alexandru St. Șulufiu*, episcopii *Andrei Șaguna* și *Ioan Alexi* subscriseră o petiție adresată către guvernul țării. În petiție se rugau spre a li se da voia, ca să poată înființa o *Asociațiune* pentru literatura și cultura poporului românesc cum și pentru înaintarea industriei și agriculturii.

Acestei reprezentării i-a urmat o notă preșidială a înaltei locotenente, cu care li se încuviințează cererea, sub condiția, de a se înainta mai întîiu statutele acelei Asociațiuni.

Pe cînd scria *George Barițiu* proiectul de statut, venise pe neașteptate un ordin dela ministerul de culte și instrucțiune publică din Viena, sub No. 2559/174—1860, în care literații români erau provocați, că atît din punctul de vederè al tipăririi cărților școlastice române cu litere străbune, cît și al introducerii limbei române în dicasteriile țării, să i se comunice un proiect de ortografie cît se poate mai lesnicios și mai corespunzător geniului limbei. Comisia, alcătuită în sensul acestui intimat din cei mai eminenti bărbați, precum: *Timoteu Cipariu*, *Ioan Popas*, *George Barițiu*, *Gavril Muntean*, *Ioan Puscariu*, *Andrei Mureșan*, *Ioan F. Negruț*, *Antoniu Vestemian*, *Ioan Codru*, *Drăgușan*, și dr. *Paul Vasici*, a desbătut și chestia Asociațiunii. Cipariu și Puscariu au dat impuls lucrării prin ziare, au compus fie-care cîte un proiect, cari le-au predat spre întrebuițare episcopului Andrei. Acesta reîntors din Viena a combinat însuș un proiect din cele trei avute la mînă, l'a subșternut și în 31 Ianuarie 1861 a primit în sfîrșit încuviințarea ținerii unei conferințe. Conferința conchemată și constatătoare din cei mai aleși, a durat din 19—23 Martie 1861. În această conferință s'au sta-

bilit definitiv statutele și apoi s'au înaintat la Viena pentru înalta aprobare.

Aprobarea sosi în 6 Septembrie. Șaguna însărcinat cu conducerea afacerilor Asociațiunii, conchemă la Sibiu pe toți oamenii cărturari ai națiunii noastre spre a lua parte la inaugurarea și constituirea Asociațiunii ținută dela 4—6 Noembre inclusiv.

Marele Andrei zice în discursul său inaugural: «Domnilor! Masa dulcui maicii noastre este pregătită pentru oaspeți mulți, maica noastră a fost pînă acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă în haină de nuntă și poștește la masă pe toți fii săi, ca să strălucească și ea și cu casa sa și să înoiască pe fii săi precum se înoiesc tinerețele vulturului și se roagă lui Dumnezeu zicînd: Doamne al puterilor! fii cu Asociațiunea asta acum și totdeauna, căci tot darul desăvîrșit este de sus, dela tine, părintele luminilor. Amin!

Și iacă la anul 1861 s'a născut, între împrejurări și relații din cele mai maștere interne ale Românilor, «*Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român.*»

Scopul Asociațiunii se realizează prin *studii, elaborarea și editarea de opuri științifice*; prin *premiu și stipendii pentru diferite specialități de științe și arte*. Membrii Asociațiunii sunt: fundatori, pe viață, ordinari, ajutători, corespondenți și onorari, fără deosebire de naționalitate și origină. Membrii contribuenți pot fi și persoane juridice. Adunarea generală se întrunește odată în an, la locul fixat de adunarea generală precedentă, sau la mandatul aceleia de comitet, cu considerare la centrele ținuturilor locuite de Români. Administrația Asociațiunii în provincie se efectuește prin despărțăminte și agenturi comunale. «*Transilvania*» foare periodică, organul de publicitate al Asociațiunii, publică actele oficiale și tractate menite pentru înaintarea scopului Asociațiunii; membrii o primesc gratuit. Asociațiunea întretine o bibliotecă cu 3.306 opuri în 9.773 tom. 5.782 broșuri, 15 harte și o colecțiune numismatică. Asociațiunea urmărind scopurile sale, a întreprins a procura și a da la lumină manuscriptele lui *Semuil Clain* și ale lui *George Șincai*, a stabili unitatea în ortografie, a premia un dicționar etimologic al limbei noastre și un

dicționar al limbilor de patrie, a înființa în Sibiu o academie de drept cu limba de propunere română și o catedră pentru limba și literatura română la universitatea din Viena, a edita cărți școlare, a înființa secțiuni literare ș. a., cari însă toate au rămas în stadiul inițiativei, parte în lipsa de mijloace, parte stagnând la noi producțiunea literară, iar mai târziu inaugurându-se în afacerile publice un curent puțin priincios scopurilor Asociațiunii. În vederea acestor greutăți, Asociațiunea a stăruit să acorde stipendii pentru studenți, ajutoare pentru școale populare, pentru meseriași, cu scop de a întemeia o clasă de popor mijlocie. A votat peste tot în sume arondate: stipendii pentru studenți 38.000 fl., ajutoare pentru ucenici și sodali de meseriași 10.000 fl., ajutoare pentru școale lipsite 3.400 fl., premii pentru scrieri literare, cărți, pentru biblioteci 3.100 fl., la olaltă 57.000 fl. În timpul mai nou Asociațiunea a inițiat publicarea «*Enciclopediei Române.*»

Mai mari decît acestea au fost jertfele, cari le-a adus Asociațiunea pentru înființarea școlii civile de fete cu internat în Sibiu. Școala aceasta a consumat pînă acum peste 100.000 fl. Averele Asociațiunii, adunată din taxele membrilor și din donațiuni benevole, represintă la finea anului 1895 în realități, efecte, numerar și mobili, o valoare de 132.564 fl. 11 cr. și 85.000 lei. Asociațiunea mai administrează și fonduri, fundațiuni și deposite cu destinațiune culturală specială. Toate la olaltă, încheiate la finea anului 1895, dau suma totală de 175.661 fl. 20 cr. și 85.000 lei. Asociațiunea mijlocește împărțirea ajutoarelor Societății «*Transilvania*», care acordă 400 fl. la an pentru învățăcei de meserie.

Puține sunt pînă acum fondurile Asociațiunii, cari pînă azi nu fac nici 200.000 fl., însă pe lîngă acele fonduri are un alt capital, cu carele nu se poate compara toată averea materială, iar acel capital stă în convenirile dela adunările generale și ale despărțămintelor, conveniri frățești în cari bătrîni și tineri, cărturari și popor, bogați și săraci se apropie unii de alții din diverse regiuni ale țării, își comunică ideile; familii cu familii fac cunoștință în mai multe cazuri pentru toată viața; economii au ocașiunea a face experiențe economice și

mulți alții învață într'o convenire ca aceasta mai mult decît dintr'o carte voluminoasă, în fine chiar și durerile și suferințele noastre comune, aflîndu-ne mai mulți la un loc și încălzindu-ne sufletește unii pe alții, ni se par mai puțin simțite, mai alinate.

Aceasta este Asociațiunea numită pînă acum a *Transilvaniei*, căci ea, sub forța împrejurărilor, pînă acum n'a putut să ia sub aripile sale scutitoare pe 1 1/2 milion de Români din părțile numite ungurene. De zeci de ani, ferbinți rugăciuni s'a înălțat la cer de pe buzele celor 3 milioane de Români, pentru împlinirea dorului sfînt, ce după ce suntem sub acelaș guvern, să ne vedem uniți și în sînul maicii, al Asociațiunii. Și în sfîrșit, după multe peripecii, în adunarea generală din 1895 în Blaj, acea dorință s'a realizat. În urmarea unui concludus, luat în acea adunare, s'au făcut noile statute ale «*Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*», aprobate de ministrul de interne, în înțelesul cărora, membru al Asociațiunii poate fi oricare bărbat sau femeie de pe teritoriul coroanei ungare.

Da, căci cultura, știința și dorul n'are hotare!

Asociațiunea, cu concursul nostru moral și material, o să capete un nou și puternic avînt, are să intre în o nouă viață, să întinerească, să se oțelească!

Asociațiunea este fătul entuziasmului care s'a manifestat în întreg poporul românesc setos după o instituțiune culturală, care să împreune pe toți Români din patrie. Ea este unica instituțiune în felul său, al cărei scop sfînt, salutar și bine-făcător, ne face a ne întruni în tot anul odată și cu bucurie a da mîna unul altuia, ca frate la frate.

Asociațiunea tinde a regula pulsațiunile erezite din moși strămoși ale inimei române; lupta pentru existență, cea mai legitimă între toate luptele, a o înălța la nivelul unei lucrări conștiente și a face ca și cel mai retras păstor ori plugar român să se angajeze cu fruntea deschisă pentru dînsa.

Aceste tendințe juste și nevinovate ale Asociațiunii nici odată n'au jignit pe nimeni, nici odată nu vor jigni pe nimeni. *Stăruim a ne desvolta limba și literatura, voim a lăfi cultura în toate straturile poporului*

nostru. Iată o lucrare pacinică și salutară pentru noi, cât pentru patria comună.

Fie-care dintre noi și toți împreună, ca fiii unei națiuni conștiente de sine, de existența și viitorul său, ca tot ațiși frați și surori să ne apropiem de sînul iubitor al scumpei noastre instituțiuni de cultură și lumină, a mamei noastre, care este «Asociațiunea pentru literatura și cultura popoului român», ca prin conlucrarea noastră conștiincioasă prin denarul nostru să sporim mijloacele ei de traiu, pentru ca prin aceea întărindu-se în putere de viață să poată corespunde marelui deosebit ce o are. Rousseau a zis: «Una dintre sarcinile cele mai grele și mai sfinte ale omului, care se consideră ca membru în organismul unei societăți a unei națiuni, e datoria ce o are el, omul de azi, a gândi la omul cel de mâine și a îngriji de binele aceluia; este datorința fie-cărei națiuni a se sili la îmbunătățirea soartei moștenitorilor săi. Noi ne facem demni de părinții și strămoșii noștri, nu trăind numai din sudoarea muncii lor și consumînd în pace moștenirea, ci știind a înmulți avutul spiritual primit dela ei!»

O voință tare, un dor ferbinte, o lucrare progresivă e înaltă deosebit a Asociațiunii, ca prin aceasta să ne vază pe noi trînici și mulțumiți cu soarta vieții noastre. Un dor și o voință rezolută, a dovedit și pînă acum pe terenul ei de activitate, ca să ne asecureze mijloace de existență, bună-stare, cultura minții și inimei.

Da! Bună-starea și cultura adevărată înaltă pe un popor la demnitatea lui națională, iar sărăcia și ne-cultura îl ține legat de glie.

Bună-starea și cultura înaltă pe un popor la conștiința de sine, acelea îi cîștigă încrederea în sine și-l face destoinic și rezolut ca să lucreze și să trăiască pentru un viitor fericit al patriei, al tronului și al Statului în care se află.

Un popor cult nu tînde la excentrități, adevărat cult la inimă va iubi pe toți din jurul său; un popor cu adevărată cultură condamnă egoismul și mărirea deșartă; el caută pururea la adevăratul scop al fericirii Statului, al consolidării tronului și al sceptrului sub care trăesc, căci știe, că într'un Stat tare, liniștit și fericit, toate poarele sunt fericite.

LA ROUMANIE ACTUELLE

Les Habitants et leurs mœurs. La Montagne et la Plaine. Le Danube et la Mer.

Éssurément, le royaume de Roumanie ne constitue pas une des grandes Puissances du continent. S'étendant sur 131.000 kilomètres carrés, il est à peu près aussi vaste que l'Angleterre proprement dite; mais, comme population, avec ses cinq millions et demi d'habitants, s'il dépasse la Hollande, il n'égale pas tout à fait la Belgique. Qu'est-ce donc que cette nation, qui est venue réclamer, aux confins de l'Europe, un demi-siècle après les Hellènes, son droit de cité européen? Saluez dans les Roumains des frères lointains; leur langue dérive du *sermo rusticus*, et ils ont un état civil en règle. Ce sont les fils de ces vétérans de Trajan, qui greffèrent la civilisation de Rome sur la vigoureuse souche dacique; et leur état civil, dont je viens de parler, déroule précisément ses longues spirales, à Rome même, sur le fût de la colonne Trajane.

Devant vous entretenir de la Roumanie *actuelle*, je ne puis la «voir venir du fond des temps», selon l'expression de Michelet; je rappellerai du moins les faits essentiels de son histoire, qui, depuis les invasions des barbares jusqu'aux temps modernes, semble une longue nuit traversée de loin par l'éclair d'une épée. Sans doute, l'Occident se souvient un peu d'Etienne le Grand de Moldavie, de Michel le Brave de Valachie; mais combien d'autres princes roumains, oubliés chez nous, se sont illustrés dans cette millénaire, où l'ennemi s'appelait tantôt le Hongrois, tantôt le Polonais, tantôt le Tartare, tantôt le Turc!

Le commencement du XVIIe siècle marqua le début d'une longue éclipse de la gloire militaire roumaine. Les deux Prin-

cipautés, Valachie et Moldavie, éléments constitutifs du royaume, durent subir le joug de la vassalité turque, et il se fit peu à peu dans ce pays le silence de la servitude. Alors commença la mise à l'encan des trônes roumains; léger au début, le tribut fut décuplé. Et au bout d'un siècle, plus un boyard indigène n'étant assez riche pour surenchérir, ce fut le tour du publicain du Phanar, dont le manteau princier voilait mal la griffe rapace; on lui laissait trois ans pour écorcher le contribuable, puis un nouveau venu le remplaçait, paré des insignes d'un colonel de janissaires, plus âpre que son devancier. Pourtant, que l'on ne s'y méprenne pas: la Roumanie n'a jamais été une province turque, comme la Grèce ou la Bulgarie. Humiliée et pillée, soit; mais jamais un pacha n'a siégé à Bucharest ou à Jassy; jamais une mosquée n'a dressé son minaret, vis-à-vis de la coupole orthodoxe, sur cette chrétienne. Triste temps, quand même! Enfin le pays protesta contre ce régime odieux par la révolution de 1821, qui eut pour résultats le rétablissement des princes indigènes, un *modus vivendi* plus tolérable avec la Turquie, et enfin un acheminement vers l'autonomie intérieure des principautés. Grâce à une nouvelle organisation relativement progressive, grâce au mérite personnel des hospodars qui eurent la rare fortune de régner plus de quinze ans, grâce surtout à un réveil du patriotisme des boyards et aux aptitudes du peuple pour la civilisation, la Valachie et la Moldavie firent de notables progrès et les événements de 1848 les trouvèrent préparées à une marche en avant plus accentuée vers leur complète émancipation.

La révolution de 1848 était, sur le bas Danube, dirigée non contre la Porte, mais contre la Russie, devenue, depuis 1827, la puissance protectrice, et dont le protectorat semblait encore plus lourd aux

Roumains que la suzeraineté ottomane, quasi nominale alors. Mais tout en accusant un élan généreux, ce mouvement fut malheureusement stérile au point de vue des résultats immédiats. Au contraire, il eut pour conséquence une septième occupation russe, qui anéantit toute réforme, étouffa toute liberté. Toutefois l'idée roumaine devait quand même émerger à la lumière, à son heure; le sort des principautés allait se décider à Sébastopol, et le traité de Paris, en les fortifiant, leur réserva le rôle d'Étas tampons entre la Russie et la Turquie.

Par ce traité fut décidé l'envoi d'une Commission européenne, pour étudier les besoins et recueillir les vœux des Roumains. Mais ces besoins et ces vœux, il s'agissait moins d'en prendre connaissance que de leur donner une consécration officielle. La cause était gagnée devant ce tribunal suprême, la conscience des peuples; elle avait eu pour champions infatigables les hommes de l'émigration roumaine de 1848, pour avocats convaincus les Michelet et les Quinet. Ce fut une belle époque pour la nation benjamine, avant-garde de la latinité en Orient. Sur cet îlot battu par les flots slaves et hongrois, quatre millions de mains se tendaient pour une étreinte indissoluble, quatre millions de bouches criaient dans la même langue, de chaque côté du Milcov: *Sunt Roman!* Je suis Roumain!

Il n'existe, en effet, entre la Valachie et la Moldavie, d'autre ligne de démarcation que ce Milcov, un torrent qui ne pouvait creuser un obstacle durable entre deux principautés de même race, de mêmes aspirations; car les membres des divans *ad hoc* convoqués en 1857 proclamèrent, à Bucarest comme à Jassy, un *credo* national identique: Autonomie des Principautés, telle qu'elle résultait des anciennes capitulations avec la Porte; union de la

Valachie et de la Moldavie; élection d'un prince étranger, avec hérédité du trône; gouvernement constitutionnel.

Toutefois, des différences de vues se produisirent entre les Puissances; le premier et le dernier point seuls furent admis; le troisième, relatif au prince étranger, fut écarté, et, en ce qui concerne le second, on se borna à unifier les institutions et lois des deux Principautés.

Mais la double élection du Moldave Alexandre-Jean Cuza, d'abord à Jassy, puis à Bucarest, fut un biais pour réaliser l'union, tout en respectant la lettre des instruments. Cependant la personne même du dernier prince indigène étant un obstacle à la complète réalisation du programme national, sa retraite à brève échéance était indiquée, et comme il ne se hâtait point assez, au gré des impatients, de descendre du trône, il fut renversé.

L'expérience du prince indigène avait donc été faite sous toutes ses formes: nomination par la Porte, avec ou sans le concours de la Russie, et élection par le pays. Et ce n'étaient point des hommes sans mérite, les Ghika, les Bibesco, les Stirbey, les Sturdza, les Cuza, que ces divers genres d'investiture avaient appelés, depuis 1821, à la suprême dignité, mais chez les Roumains, l'instinct politique parlait plus haut que l'orgueil de race, et l'exemple de la Pologne leur était une profitable leçon. Seule une dynastie d'origine étrangère leur donnerait la stabilité dont ils avaient besoin; car les compétitions entre tant de familles rivales excluaient la possibilité d'une dynastie fondée par un Roumain de sang. Napoléon III avait connu au château de la Weinbourg, pendant son exil en Suisse, un gracieux enfant, dont l'aïeule paternelle était une Murat, et l'aïeule maternelle une Beauharnais. En 1866, à l'époque de l'abdi-

cation de Cuza, cet enfant était devenu un homme, et l'homme s'est toujours montré fier de ces alliances. Les Roumains virent en lui un candidat acceptable par la France, et une fois assurés de l'agrément du chef de la famille, ils proclamèrent, le 20 Avril 1866, *Domnitor* des Principautés roumaines unies, avec hérédité du trône, le prince Charles de Hohenzollern, que la guerre de l'indépendance de 1877 a fait le roi Charles de Roumanie. Ce que les Roumains attendaient de lui, ce qu'il leur apportait, c'est, selon ses propres expressions, «un cœur loyal, des pensées droites, une volonté ferme de faire le bien, un dévouement sans bornes à sa nouvelle patrie et un invincible respect de la loi.»

Mesdames et Messieurs, j'ai voulu vous dire comment un prince allemand et catholique fut appelé à présider aux destinées d'un peuple latin de race et grec-orthodoxe de religion; ce qui aurait pu vous sembler un fait accidentel, se trouve être une conséquence logique, un résultat nécessaire du passé de ce pays: le Messie politique des Roumains ne devait pas, ne pouvait pas naître sur la terre roumaine.

Mais Charles I-er n'est pas le roi de tous les Roumains. Si les Valaques et les Moldaves ont pu en quelque sorte combler l'étroit Milcov qui les séparait, une barrière naturelle continue, les Carpathes, se dresse entre le royaume bas-danubien et la Transylvanie: d'un côté les 5.000.000 Roumains maîtres de leurs destinées; de l'autre les 2.500.000 Roumains opprimés par les Hongrois, qui cherchent systématiquement à les dénationaliser et à les faire disparaître. Un peu de statistique vous fera comprendre la situation technique de l'Ardeal.

Les habitants des 26 comitats hongrois de l'est (dont l'étendue doit être évaluée au tiers du territoire, et la population e-

galement au tiers de la population de la Hongrie), ces habitants se divisent comme il suit sous le rapport de la nationalité : 1.827.691 Magyars et 3.960.888 non-Magyars, soit un tiers de Magyars en présence d'environ trois quart de non-Magyars. Parmi ces non-Magyars — je vous demande pardon d'employer ce jargon, — il y a 2.575 900 Roumains et 1.384.988 non-Roumains; les premiers y sont donc pour près de la moitié de la population entière. Et si, resserrant le cercle, nous ne prenons en compte que 20 comitats, les plus rapprochés de la frontière roumaine, au lieu des 26, la situation devient encore plus défavorable aux Hongrois, qui y tombent à moins 25 pour 100 de la population totale, tandis que la population de race roumaine dépasse 50 pour 100. Or la situation de ces Roumains s'est beaucoup aggravée au cours de ces six dernières années; leur assimilation est poursuivie par les Hongrois, sans succès d'ailleurs, avec une énergie qui recourt aux procédés les plus condamnables. Il y a bel et bien, Messieurs, à l'est de l'empire dualiste, une autre Irlande, aussi digne que la verte Erin des sympathies — platoniques, hélas! — de la France, plus malheureuse peut-être, car ses doléances n'ayant pas l'écho d'un parlement, ont moins de chance d'être entendues. Et je reprends pour mon compte le mot de M. Sturdza, aujourd'hui premier ministre à Bucarest: «Il faut que pas un Roumain ne se perde!»

Ce n'est pas tout; la Bucovine autrichienne renferme elle aussi un demi-million de Roumains; nous en comptons un million dans la Bessarabie russe, 200.000 en Serbie et en Bulgarie, et près de 800.000 répartis en Albanie, Epire et Macédoine. Malgré cette dissémination, la panroumanisme peut exister sans doute, comme il existe de fait sous une autre forme que la forme politique, par l'unité de langue,

de culture, de littérature; mais il n'en est pas moins vrai qu'une grande moitié de la race vit en dehors des frontières du royaume, dont la politique étrangère sera toujours dominée par ce fait.

Si vous examinez avec attention la carte des pays roumains, vous vous rendez compte que leur centre géographique est placé à Brashov (Kronstadt) en dehors du territoire auquel les événements historiques ont délimité le royaume de Roumanie, ce qui constitue un équilibre instable; autrement dit, la Roumanie occuperait le glacis d'un bastion dont le réduit appartient aux Hongrois. Ma comparaison est très exacte, car c'est de la Transylvanie que les Roumains, qui y avaient établi leur retraite séculaire, se hasardèrent à essaimer dans la plaine du Danube, lorsque se fut retiré le flot des invasions. A tout prendre, l'Ardeal serait la métropole et la Valachie et la Moldavie des colonies.

Mesdames et Messieurs, près de quatre cents ans se sont écoulés, depuis qu'Etienne le Grand, sur son lit de mort, prononçait ces paroles prophétiques: «Le Dieu de nos pères suscitera *quelqu'un* qui rendra à vos descendants la liberté et la force d'autrefois.»

(A suivre)

Jules Brun.

Rumänenthum und Magyarenthum

Wenn man an auch nur einigermaßen die ethnographischen und politischen Verhältnisse Ungarns kennt, so kann man unmöglich der Magyarisirungspolitik ein günstiges Prognostikon stellen. Die Aussichtslosigkeit aller auf die «Assimilation» der ungarländischen Nationalitäten gerichteten Bestrebungen ist für jeden nüchtern denkenden Menschen so einleuchtend, dass man sich nur wun-

dern kann, wieso die magyarischen Staatsmänner die Zukunft Ungarns so leichtsinnig den fatalen Folgen einer Utopie aussetzen können.

Leider sind die führenden Kreise des Magyarenthums zu einer ruhigen Überlegung unfähig; alle scheinen an einer politischen Krankheit zu laboriren. Ist's Gröszenwahn oder bloss ein politischer Veitsanz? Darüber müsste man Lombroso zu Rathe ziehen. Unstreitig ist es, dass die Magyarisierung in Ungarn als ein unverrückbares — aber ziemlich verrücktes — Dogma der «Staatspolitik» gilt. Alle die Schlagworte von der «*magyarischen Staatsidee*», von der «*magyarischen nationalen Einheit*», von der «*Cultur-Einheit*» und wie diese Phrasen alle heissen, sind nur auserkoren, um die mittelalterliche Brutalität der Magyarisierungs-Bestrebungen in modernere lexicalische Formen zu kleiden.

Wenn man Gelegenheit hat mit magyarischen Politikern über diese «Staatsidee» zu reden, so gelingt es Einem oft, sie von der völligen Aussichtslosigkeit derselben zu überzeugen. Nur dauert so eine Überzeugung höchstens bis der betreffende Politiker die nächste Nummer seines «*Magyar-Pesti- oder-Budapesti Hirlap*», oder ein sonstiges Schmir-«*Lap*», in die Hände bekommt, und die ganze Überzeugung weicht sofort wieder der Erwägung, man müsse einfach die Magyarisierung anstreben.

Das Haupt-Argument dieser Leute ist dann gewöhnlich dieses: werden die Rumänen Ungarns nicht zu Magyaren, so entwickelt sich ihr National-Bewusstsein immer mächtiger und schliesslich wird es sie zwingen auf ihre Vereinigung mit Rumänien zu bestehen.

Thatsächlich fürchten die Magyaren keinen slavischen in Ungarn wohnenden Volksstamm so sehr, wie sie die Rumänen fürchten. Und das hat seinen besonderen Grund. Lange Zeit hindurch waren die

Magyaren bemüht, Wiener und Berliner Kreise zu überzeugen, dass es im Interesse Deutschlands und auch der Habsburger Dynastie gelegen sei, das Magyarenthum zu hegen und zu pflegen, denn diese Nation allein wäre ein kräftiger *nicht-slavischer* Keil zwischen den verschiedenen Slaven-Völkern.

In Berlin und Wien hat man lange keine richtige Vorstellung von den Nationalitätenfragen und namentlich von den ethnographischen Verhältnissen im Süd-Osten gehabt. Man sah da unten bloss ein «Völkergemisch» meist aus Slaven bestehend, und da fand man die magyarische Argumentation ganz richtig.

Wohl wusste man, so nebelhaft, dass eigentlich die Rumänen *keine Slaven sind*, aber da überschwemmen bald die verschiedenen *Hunfalvy's* den deutschen Büchermarkt mit «historischen» Monographien über den Ursprung der Rumänen und hatten es leicht, den Staatsmännern in Berlin und Wien haarklein zu beweisen, die Rumänen wären ja keine Nachkommen der Trajan'schen Legionen und Colonien. Aber dass die Rumänen, selbst wenn sie thatsächlich nicht von der Trajan'schen Colonisation abstammten, doch ein *lateinischer* Volksstamm sind, das vermieden die deutschschreibenden magyarischen Historiographen zu sagen, und die Politiker gingen der Frage nicht näher nach.

Die magyarische Diplomatie aber war unermüdlich, den zwischen dem Magyarenthum und dem Süd-Osten bestehenden Gegensatz immer wieder hervorzukehren und so die magyarische Rasse als die allein dastehende europäische Nothwendigkeit zu präsentiren.

Man fühlte bald in Budapest, dass manche der im Süd-Osten interessirten Grossmächte schliesslich doch auf die Bedeutung des gesammten Rumänenthums kommen könnten, und da fing man an, sich mit der

Magyarisirung der ungarländischen Rumänen zu beeilen.

Denn, erscheint das magyarische Element in diesem Slaven-See für gewisse europäische Lebensinteressen werthvoll, so könnten am Ende die 12 Millionen Rumänen zumindest dieselbe internationale Bedeutung erlangen und da ginge es mit der falschen magyarischen Herrlichkeit bald bergab....

Drum also: Magyarisirung per Dampf! Leider haben unsere Widersacher sich arg verrechnet: man hat die ungarländischen Rumänen im Verlaufe des verflossenen Millenniums nicht zu magyarisiren vermocht, man wird sie heutzutage noch weniger ihrer Nationalität entkleiden können. Ihr nationales Bewusstsein ist mächtig entwickelt, ihr politisches Urtheil gereift, ihre wirtschaftlichen Verhältnisse sind besser; keine Macht in Oestreich-Ungarn vermag somit ihrem weiteren Fortschritt auch auf politischem Gebiete einen Einhalt zu gebieten.

Auf jeden Fall sollten aber die Magyaren erwägen, dass nicht durch Unterdrückung der Rumänen die Bedeutung des Magyarenthums aufrechterhalten werden kann.

Tulio.

MAGYARISIRUNGSWUT

Das sogenannte Parlament hat mit der Abstimmung des Ortsnamengesetzes blos ein Exempel statuirt und nun wird dieses von den magyarischen Beamten nach eigenem Ermessen fructificirt. Die Verwaltungsbeamten des Klausenburger Comitats sind die ersten, die nun auf eigene Hand die Magyarisirung nicht nur der Ortsnamen, sondern selbst die verschiedenen Feldernamen vornehmen. So haben sie bis jetzt magyarisirt:

Podereu, auf Erdö Alja; *După Deal*, auf Eszkos; *Câmp*, auf Veröfeny; *Coastele*

Montilelor, auf Virágosvölgy; *Livadă*, auf Falufelett; *Jugastru*, auf Szellösdomb; *Spinet*, auf Szászokvölgye; *Fenățe*, auf Szenafü; *Peatră*, Kövespad; *Baltă*, Oroszlányvölgy, etc. etc.

Wir enthalten uns jedweden Commentars, denn wir müssten einfach grob werden.

Im Jubiläumsjahr der magyarischen Freiheit

Wir lesen in der Hermannstädter «*Tribuna*»:

Erst gestern meldeten wir, dass ein unlängst verurtheilter Rumäne in das Segediner Gefängniss eintrat wo er 5 Monate zuzubringen hat.

Heute kommt uns die Kunde von einer neuen Einkerkung.

Am 12. Februar wurde der Lehrer *Georg Micu*, von Pintic-Campie, in Klausenburg auf zwei Monate eingekerkert.

Das «Verbrechen» dessen sich dieser wackere Rumäne schuldig gemacht hat, datirt noch vom Jahre 1894 und besteht darin, dass er bei einer Unterhaltung ausgerufen haben soll: «*Mögen auch die in den Gefängnissen befindlichen Rumänen leben*». Dieser Ruf war den magyarischen Richtern genügend, um den genannten Lehrer zu zwei Monaten Kerker zu verurtheilen.

Die Arader Vandalen

Die «Patrioten» von Arad haben ihren 15. März mit grossem Gepolter gefeiert. Bei dieser Gelegenheit konnten sie nicht umhin, ihren asiatischen von der modernen Cultur nur leicht übertünchten Horden-Geist zu demonstrieren.

Bekanntlich ist Arad eine überwiegend deutsch-magyarische Stadt inmitten einer compacten rumänischen Comitats-Bevölkerung. In Arad selbst wohnen bei 8000 Rumänen. Dort befinden sich aber mehrere rumänische Culturstätten, als da sind: eine Lehrer Bildungs-Anstalt, ein gr.-orient. theologisches Seminar, ein Alumneum für die rumänischen Schüler des dortigen magyar. Obergymnasiums, eine grosse Credit-Anstalt (*«Victoria»*), etc.

Am Vorabend des 15. März als die Stadt beleuchtet war und die Zigeuner-Capellen *«Rákoczy»* Weisen spielten, zogen bewaffnete magyarische Banden durch die Strassen und nachdem sie sich die Kehlköpfe heiser geschrien, gingen sie in die Strassen wo sich diese rumänischen Anstalten befinden und unter wildem Gejohle bombardirten sie die Fenster sowohl dieser Anstalten wie auch andere von Rumänen bewohnten Häuser.

Doch da diese feigen «Patrioten» gewahr wurden, dass die im Seminar und im Alumneum befindlichen Rumänen — wie schon einmal im Jahre 1892 bei einer solchen Gelegenheit — sich anschickten, diesen Rotten einige steinerne Antworten an die Köpfe zu schleudern, da ergriffen sie in ihrer Erbärmlichkeit die Flucht. Sie werden sich offenbar erinnert haben, dass sie 1892 von denselben Anstalten mit blutigen Köpfen heimgeschickt wurden. Das hätte diesen Kossuth-Bestien auch jetzt nicht geschadet.

Eines sollten diese «Patrioten» aber bedenken: sie sind mit ihrem Arad ein Inselchen in einem rumänischen Meere, und es könnte ihnen leicht passiren, dass sie solche Niedertracht einmal theuer, blutig theuer zu bezahlen haben.

CRONICA GENERALA

FRANȚUZIREA

«ATENEULUI ROMÂN»

Ori cine a călătorit prin țări încă inculte cum mai sunt unele prin Orient, va fi remarcat că afișe, bilete de intrare la teatre, concerte etc. se fac în franțuzește.

In Constantinopol d. e. limba franceză mai ales e un fel de limbă de Stat; ea servă pentru o mulțime de acte de publicitate, căci limba turcească a rămas și astăzi la treapta de desvoltare în care se găsea pe vremea lui Osman al Gazi... Acolo, în Constantinopol, sunt mulți stăpîni, numai bietul Turc e oaspe.... Așa se explică, cum limba franceză joacă rolul de limbă publică pentru Europeanii ce trăesc acolo.

Noi însă avem Reputațiunea de Stat modern și mai ales de o națiune mîndră și conștientă; vorbim o limbă nu numai europeană, din punctul de vedere al originii ei, ci chiar neo-latină și avem motive a o respecta și a ne mîndri cu ea.

Cu toate acestea, aici în capitală, în centrul culturii naționale vedem adesea semne de dispreț pentru limba noastră națională.

Așa d. p. cu ocazia concertelor d. *G. Enescu*, biroul de bilete instalat în palatul ziarului *«L'Indépendance Roumaine»* a găsit cu cale să tipărească biletele de intrare în limba franțuzească. Ne am indignat și și ne-am întreat: se poate atîta lipsă de demnitate?

Cum? Limba noastră națională e limbă de «mojici» în care nu se pot tipări bilete pentru un concert românesc? Nu e oare o ofensă ce se aduce și publicului român și serbătoritului nostru artist, dacă ni se dau bilete franțuzești pentru un concert românesc, în capitala română, în Ateneul Român?

Avem cea mai mare simpatie pentru limba franceză, dar nu înțelegem ca ea să ne înlocuească propria noastră limbă națională în nici-o ocazie a vieții noastre publice sau sociale.

Ce ar zice oare Francezii, dacă la un concert în Paris li s'ar da bilete scrise nemțește? Ce ar zice Germanii, dacă la un concert în Berlin li s'ar vinde bilete în *franzuzește*?

Care națiune cultă și mindră permite o asemenea disconsiderare?

Rugăm deci pe domni dela biroul de bilete dela «*Independența Română*» să ne slăbească pe viitor cu aceasta franțuzire, căci ea nu ar putea fi interpretată de cit ca o lipsă de respect pentru limba țării.

INDELETNICIRI LAUDABILE ȘI VREDNICE DE IMITAT

În liceul românesc din Brașov există o «*Societate de lectură*» a elevilor din cele 4 clase superioare. Această societate organizează zilele trecute o frumoasă «*ședință publică*» despre care *Gaz. Trans.* scrie, între altele:

După un scurt, dar potrivit discurs de deschidere, rostit de d-l profesor *Pr. Givulescu*, s'a introdus seria producțiilor prin un frumos «*Mars festiv*» de *Iac. Mureșianu*, executat de *orchestra societății* sub conducerea d-lui profesor de muzică *Timotei Popovici*. Orchestra, compusă din vr'o 11 violine și o gurdună a procurat publicului o vie plăcere și a fost călduros aplaudată.

Unul din cele mai interesante puncte ale programului a fost disertațiunea despre *viața economică a poporului nostru*, de studentul *I. Lăpădat* din cl. III comercială. A fost o disertațiune lucrată pe bază de studii temeinice și serioase, care, de și ceva cam lungă, a captivat atențiunea publicului, care a ascultat-o

cu mult interes dela început pînă la fine. Tînărul *Lăpădat* prin această lucrare succeasă a secerat laude bine meritate din partea tuturor.

Cîorul societății, dirigeat de de d-l profesor de muzică *I. Popovici*, a executat vr'o trei piese toate cu frumos succes; mai mult însă a esecalat în cele «*două cîntecce poporale*», compoziție proprie a d-lui dirigent, pentru că nu putem de cit să-l felicităm. Cu deosebire cîntecul popular cîntat la început e de-o frumusețe rară.

Interesant a fost și *studiul literar asupra satirelor lui Eminescu*, disertațiă de *Dionisie Stoica*, student în cl. VII. gimn., care se vede, că a studiat bine pe Eminescu. Disertațiă tînărului *Stoica* a fost de-asemena cu interes ascultată.

În măsura arcușului violinei s'a arătat destoinic studentul *Cl. Iuga*; dînsul a executat corect și cu pricepere «*Romanța siciliană*» de *Vieuxtemps*, fiind acompaniat la pian cu succes de studentul *Ivan Kuvaci (Slovac)*. Publicul i-a aplaudat îndelungat.

În urma aceasta *Cl. Iuga* a mai executat împreună cu studentul *Banciu*, amîndoi cu vioara frumoasele «*Suveniri dela Sinaia*».

Cele două declamațiuni; «*Dormi în pace*» de *A. Vlăhuliță* declamată de tînărul *T. L. Morariu* și «*Jidanul în rai*» de *Speranță*, declamat de studentul *N. Rusescu*, — au reușit asemenea.

Orchestra a mai executat drăgălașul vals «*Ziua mîntilor*» de *Ivanovici*, iar la încheiere a cîntat un mars frumos.

Toți cîți au luat parte la ședință s'au depărtat și acum, ca în toți anii, mulțamiți de prestațiunile tinerimei noastre, căreia îi dorim tot mai mari succese în calea progresului.

RUSIFICAREA BUCOVINEI

Iată ce scrie *Deșteptarea* din Cernăuți în această privință:

Trecînd mai alaltăeri din Tărășeni la Sinauț am stat puțin de vorbă cu un gospodar din Sinauț întrebîndu-l ce se mai aude prin părțile lui. A oftat greu Românul și a prins a-mi spune sumedenie de minunății ce se petrec prin districtul Siretului, al cărui căpitan este d-l *Sworakowski*. Avem un căpitan — începe Românașul

din Sinăuț — care nu ne'nțelege și nici nu poate să ne'nțelegă, pentru că nu vorbește limba românească, ci lasă să'i tălmăcească un Jidov, care scrie la el, jalbele noastre ș. a. Căpitanul nostru *vorbește numai rusește cu noi și crută din răspuțeri a ne ruși cu totul, silind pe cei ce vin la el să vorbească rusește*. Căpitanul nostru nu-și bate de fel capul cu binele nostru. *Scoalele cele rusești de prin părțile Siretului înfloresc, dară cele românești stau cu lunile închise fie că nu'i învățător fie că'i boală său și din alte pricini*. Scriitorii comunali își fac de cap jefuind comunele cele românești și căpitanul nostru tace și nu'i mai trage la răspundere. Cel mai iscusit meșter în d'ale jafului este Jidanul *Pulver*, care a venit eri alaltă-eri ca scriitor în comunele Opișeni, Stîrcea, Stănești și a scurs comunele aceste întocmai cum scurgi alămiea. Și căpitanul nostru îl are drag și nu'i mai pune friu. Căpitanul nostru trimete la Românii cei săraci din Poeni de lângă Sinăuț esecutorii în casă ca să scoată clisa dela ei, da pe boerul *Constantinovici* din Poeni, care face negoț cu bani luind cite 25 de procente dela oameni săraci, sau care stropește grăunțele de păpușoi cu apă ca să facă mai grele și apoi le vinde cu chila la oameni, îl cruță cu cisa, pentru că boierul *Constantinovici* îi face hațiruri d-lui căpitan. *Scoală n'avem învățător n'avem, preotul nostru este silît să șadă în Sirete* pentru că la noi n'are unde locui — și cirma noastră tace și o duce bine lăsându-ne să perim. Am auzit — îi mai dă omul din Sinăuț — că un deputat de ai noștri umblă prin părțile Cimpulungului și ale Rădăuțului adunînd Românii și sfātuindu-i ce au a face ca să ajungă zile mai bune. Doămne, cum nu ni'l aduce Dumnezeu și nouă, c'am auzit că el e ales de deputat și din partea satelor noastre!

INFORMAȚIUNI

Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor.

Inchiindu-se conturile sumelor ridicate din Casatele depuse la Cluburile: *Tinerimea, Liberal, Agricol și Ofițerilor în rezervă*, s'au constatat că sumele ce s'au ridicat în interval de doi ani au fost:

<i>Clubul Tinerimei</i>	lei 4269,—
<i>Clubul Liberal</i>	» 2986,15
<i>Clubul Agricol</i>	» 2533,—
<i>Clubul Ofițerilor în rezervă</i> . »	62,—

Comitetul Secțiunii București al Ligei aduce mulțumirele sale domnilor membrii pentru generoasele lor ofrande, rugîndu-i a da concursul lor cauzei naționale și pe viitor.

*

D. Musicescu a făcut cu celebrul său cor vocal dela Iași o excursiune artistică în *Basarabia* și a dat două concerte în *Chișinău*. O lume foarte aleasă și numeroasă, compusă mai cu deosebire din *Români basarabeni*, a asistat la aceste concerte și a isbucnit în tunete de aplause după executarea fie-cărui cîntec.

Mai ales cînd corul a cîntat imnul nostru regal «*Trăiască Regele*» — entuziasmul era la culme, era frenetic.

Felicităm pe d-nul Musicescu pentru buna sa idee!

*

În articolul «Un «și» în constituția austro-ungară», publicat în numărul nostru trecut s'au strecurat cite-va erori de tipar, pe cari ținem a le îndrepta:

Pag. 146 în loc de «în cazul» este a se ceti «în cadrul»; în loc «dovedește o luptă de istorici»: «desvălește o luptă de istorici.»

Pag. 147 în loc de «într'un studiu trecut»: «într'un studiu recent»; în loc de: «acest «și» era inadmisibil» a se ceti: acest «și» era inomisibil»; în loc de «respectul acelor fapte naționale»: «respectul acelor forțe naționale»; în loc de: «Și nu «și» poate fi luat de pretext»: «Și un «și» poate fi luat de pretext.

*